

Per post en e-mail

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. drs. R.A.A. Jetten
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Land- en Tuinbouworganisatie Nederland

Adres : Bezuidenhoutseweg 225
2594 AL Den Haag
The Netherlands
Bankrekening : 35.76.06.760
Telefoon : +31(0)70-3382700
Fax : +31(0)70-3382710
E-mail : secretariaat@lto.nl

Datum : 11 januari 2022
Ons kenmerk : 220111

Excellentie, Geachte heer Jetten,

Namens LTO Nederland wil ik u van harte feliciteren met uw benoeming tot Minister van Klimaat en Energie. Ik wens u veel succes toe in het vervullen van deze eervolle, uitdagende en belangrijke verantwoordelijkheid.

Niet enkel klimaatverandering, zoals het extreme weer dat we afgelopen zomer zagen, zal impact hebben op de land- en tuinbouw. Het nieuwe kabinet neemt zich grote ambities voor met verhoogde reductiedoelen. Ook die impact zal groot zijn in de agrarische sector. Koerswijzigingen op een agrarisch bedrijf kosten veel tijd en geld. Een boer, tuinder of teler wil daartoe enkel stappen zetten als daar voldoende verdienvermogen tegenover staat.

De agrarische sector speelt een belangrijke rol bij het behalen van klimaatdoelen. Zo wordt een groot deel van de zonne- en windenergie in Nederland opgewekt op boerengrond. Ook heeft de sector vanaf 1990 aantoonbaar klimaatemissies gereduceerd (19,5%, CBS 2021) en gaat hiermee door. De transitie naar een klimaatvriendelijke landbouw zal echter eerder een generatie kosten, dan dat dit in vier jaar tijd gerealiseerd kan worden. Hierbij zijn boeren en tuinders in grote mate afhankelijk van de consumentenvraag naar duurzamere producten enerzijds en van een structurele beloning van maatschappelijke diensten als reductie van methaan, natuurinclusiever grondbeheer, biodiversiteitsherstel en koolstofvastlegging anderzijds.

Boeren en tuinders willen onderdeel van de oplossing zijn voor de toekomstgerichte land- en tuinbouw, maar zien ook dat de ambities zo hoog zijn dat het een grote impact op de bedrijfsvoering heeft en dat het verdienvermogen onder druk komt te staan. De landbouw kenmerkt zich door investeringen die een lange terugverdien termijn kennen. Een gemiddelde rundveestal wordt bijvoorbeeld gebouwd om minimaal één generatie mee te gaan. LTO heeft een impactanalyse gemaakt op de te nemen klimaatmaatregelen bij een gemiddeld bedrijf in verschillende sectoren. Voor een akkerbouwer op kleigrond bedragen de meerkosten ruim € 74.000 per jaar. Voor een melkveebedrijf in het veenweidegebied zal de impact van de klimaatvoorstellen een extra kostenpost van bijna € 38.000 per jaar bedragen. Dit zijn meerkosten (groter dan het jaarinkomen!) die een agrarische ondernemer momenteel als prijsnemer zelf moet dragen.

De Europese voedselbehoefte zal de komende jaren niet afnemen. Als boeren hier stoppen zal de productie verschuiven naar andere landen met veelal hogere emissies. Broeikasgassen kennen geen grenzen en voor elk dier dat in Nederland verdwijnt komen er in het buitenland meer terug.

Voedselproductie is daarnaast onlosmakelijk verbonden met broeikasgasemissies door de natuurlijke processen. Een deel van die emissie komt terug in de kringloop door afbraakprocessen in de atmosfeer en doordat gewassen en bodem CO₂ opnemen. Met deze unieke positie kan de landbouwsector dus ook helpen om broeikasgasemissies te verlagen. De agrarische sector kan en mag daarom niet over één kam geschoren worden met sectoren die fossiel brandstofgebruik moeten uitfasen om de CO₂-‘deken’ in de atmosfeer te reduceren.

LTO vraagt u de komende jaren rekening te houden met de bijzondere positie van de land- en tuinbouw, en de bijbehorende natuurlijke processen die anders zijn dan in sectoren waarin fossiele energie de kern is. Daarbij moeten boeren en tuinders de tijd en de ruimte krijgen om hun bedrijf anders in te richten, waarbij hun ondernemerschap en vakmanschap leidend is.

De opgaven waar onze samenleving voor staat zien we vaak terug op het boerenerf. Daarom praten wij er graag verder over, samen met u op een bedrijf van één van onze boeren, tuinders en telers. Om zowel kennis te maken als te spreken over de kansen en uitdagingen waar agrarisch ondernemers in de praktijk tegenaan lopen. Ik hoop u spoedig te spreken.

Hoogachtend,

Sjaak van der Tak
Voorzitter LTO Nederland